

پرهوهرى يەك

* عالیة عبدالکریم *

له ژووره که یا دانیشتیوو، بی‌حواسی و بی‌تاقەتی نارامی لی
هەلگرتیوو، جینگە ی بە خوئی نەئەگرت. ماتەمی پەردە ی رەشی
بەسەر دل و دەروونیا کیشابوو. ئوقرە ی لی هەلگیرابوو. هەر
ئەهات و ئەچوو بە ژووره رەق و تەقەکیا، که له دەنگی
سیسک بەولاو هەچ دەنگیکى تری تیا نەئەبیست، ئەویشی
بەجوری ئەهاتە گوئی که له دەنگی موسیقای ماتەمینی و
خواحافیزی له لاوانی جوانەمەرگ و بی‌تاوانانی ئەکرد لەگەل
لاواندەهه و پیاھەلدانی دایک و خوشک و خوشەویستی
بەجی ماوی و لەگەل ئاوات و ئامانجی ئەهاتوویدیان. . . ئای
ئای چ هەلوئەستیکی جەرگ برۆ بەنازارة؟! . . .

وای هەست ئەکرد و رده و رده ژووره کە ی دیتەوه یەک!
بەلی ژووره کە ی لی بووبوو گۆریکی تەنگ و تارو قوون و
دیواره کانیسی لی بووبوو مەلانیکی کانی گۆرەوشار و خویشی
وەک گۆهباریکی تازه مردوو دەهاتە بەرچاو که گۆرەهەلکەن و
هەلکەن و کەس و کار جی‌یان هیشتی و گۆرەوشار بدری و
پەراسووی راست و چەپی بەیە کابجی!

ئای ئای! خو ئەلین مروف تەنها یەک جار ئەمری کەچی
مروفی ئەم چەرخی رۆژی سەدان جار ئەمری و زیندوو ئەیتەوه و
گۆرەوشار ئەدری و شیرى بەری دایکی هەلکەهینیتەوه؟ . . . ئا
ئەمەبە یاسای سەدە ی بیستم؟! . . .

سەعات بوو بە شەشی ئیوارە تا ئەهات زیاتر بەرچاوی تاریک
ئەبوو، ئەگەرچی هیشتا بەتەواوی شو دانەهاتبوو.

هات بەبیریا بەرەو کتێبخانە کە ی برۆا بەونیازە ی لەناو
کتێبەکانیا کتیی هەلبێزیریت کە تۆزنی دلی بی بکریتەوه،

دەگەشتنە ئاستی ئەو خوشەویستی یە . ئالەو کاتە دا کە سەیری بالای بە
شانوشکۆی سەرۆکی دەکرد . . . له دلی خوئی دا دەوت : «بە بۆنە ی
سەرۆکی خوشەویستمانەوه عیراق دەگاتە ئەو پەری سەربەرزى و
پیشکەوتن . . . کاک سالار لە ناوجەرگە ی شەرو جەنگیش دا (نیشانە ی
نازایەتی) یەکە ی هەری بوو . . . هەمیشە ئەو نیشانە ی هانی دەدا بۆ ئەو ی
نازانریت . وای دادەنا هەمیشە سەرۆک سەرنج لە قارەمانی یەکە ی
دەدات! . . . بۆیە لە هەلمەت بردن و، دەست کردنەوه دا هەورە
برووسکە یێک بوو بۆ خوئی! هەرگیز لە مردن سلی نەدە کردەوه .
سەربەستی نیشمانە کە ی زۆر لە لاگرنگتر بوو لە ژبانی خوئی کە
برینداریش کرا هەر بەبۆنە ی دلیری و چاوقایمی یە کە یەوه بوو.

لە یەکی لە جەنگە کان دا ، کاک سالاری سەرباز لە گەل چەند هاویری
یێکی دا - کە ئەم لە پیشانە وه بوو - لە پەلامار دانیکی کوتوپردا . . .
هەلمەتیان بۆ سەر سەنگەر یکی سەختی دوزم برد . سەربازە کانی
دوژم سەریان لی شیواو، کەوتنە هاوار هاوار . لە ماوه یێکی کەم دا ئەو
ئێرانی یە دوزنسانە قەلاچوکران . . . پیش ئەو ی ئاوەلە کانیان بە فریایان
بکەون . کاک (سالار) کە گەرایەوه بۆ سەنگەرە کە ی خویمان ، بۆ
دەرکەوت لە سەنگەرە کە ی دوژم دا نیشانە ی نازایەتی یە کە ی لی
کەوتوو . بی سەلمینەوه یە کە سەر برپاری دا دووبارە بگەریتەوه بۆ ئەو
سەنگەرە بۆ ئەو ی (نیشانە کە) بهینیتە وه .

هەرچەند هاوڵەکانی وێستیان بەشیمانی بکەنەوه چونکە مەترسی یێکی
زۆر لەو گەرانە وه یە دا هەبوو . بەلام سوور بوو لە سەر برپاری خوئی .
رۆوی تی کردن وتی : بۆ من شوورە ییە ئەو نیشانە یەم لی ون بیت ، کە
سەرۆکی نازیڕمان - کاکە صدام - بی بە خشیوم . کەواتە من مافی
هەلگرتی ئەو نیشانە یەم نی یە!

بەگور جو گۆلی و هەلمەتی وەک پلنگی یەوه گەرایەوه بۆ سەنگەر ی دوژمنە
کوژراوه کان و، نیشانە کە ی هەل گرتەوه . . . بەلام لە گەرانە وه ی دا بۆ
سەنگەرە کە ی خویمان ، ئەپەندە ی نەزانی لە دواوه گۆللە یێک بە شانی ئەو
دەستە ی دا چزا ، کە هیشتا نیشانە ی نازایەتی یە کە له قوولی مستی دا بوو .
(سەربازە کە) گلاو دوو پەرمە و قولاتی دا . ئەو چە کە ی بی بوو
. . . پەری . لە گەل ئەوش . . . نیشانە کە ی پۆتوند گرتبوو، هەر لی نە کەوت
. . . بە برینداری پەلاماری کچێنە کە ی دایەوهو، نازایانە هەرچونیک بوو بە
دەم شەکر دێنەوهو، هەلستان کەوتن وتلاو تل کردنەوهوه خوئی گەیان دەوه
سەنگەرە کە یان .

هەموو هاویری یەکانی هەر لە دوورەوه بەرەو پیری هاتن و، دەستیان کرد
بە تیمار کردنی .

نیشانە ی نازایەتی یە کە ییشیان لە قوولی مستی دا دەرھیناو ، کردیانەوه بە
بەرۆکی دا .

ئەمجا هەموویان لە بەردەمی دا وەستان و، بۆ دلیری یە کە ی کەوتنە سەلام
کردن

چونکه نه یزانی خویندنه وهی کتیب بو مروف به تاییه تی له م کاته خوشانه دا باشتین هاوری به که پستی بی بیه ستری و تاراده بی جری گرانی سهردل سووک بکات. ئیتر بی سی و دوو روی کرده کتیبخانه که ی و پاش چند جار هات و چو به به رده میا دهستی دریز کرد بو کتیبه کانی و ناویشانی کتیبه کانی به که به که نه خویندنه وه به دوو دلنی به وه هلی نه گرت و دای نه نایه وه نه گهرچی باوره یی هه بو به کتیبه کان و ناوهر و کی کتیبه کانی. بیره نه مجاره بریاری دا هه کتیبیکی به دهسته وه هات هلی بگری و دهست بکات به خویندنه وهی.

دیسانه وه ورده ورده دهستی کرده وه به هات و چو به به رده م کتیبخانه که ی و چاوی بری سووه کتیبه کان نه گهرچی دلنی نه لایه کی تر بو. له و کاته دا چند کتیبیک له عاستی دهستی ترازان و به ریکه وت دهستی که وته سه دهفته ریک و ده ری هیناو نه ناشای کرد دهستی بیره وه ری به کانی به تی.

هه له گه ل چاوی نه رینیا تاسه ییک به تهوقی سه ریا هات و له که له نه نگوسی بی به وه ده رچوو، له گه ل زیندوو بو ونه وهی ده یان بیره وه ری رابووردوو له خوش و ناخوش. به ره و جینگا که ی گه رابه وه بی دهنگ له سه رخی راکشاو سه رینه که ی خسته پستی به وه. دهستی کرد به هه لدا نه وهی په ره په ری دهفته ره که و. هه ر بیره وه ری به که که له لاپه ره به کدا نو سه رابوو نه یخسته ناو قولایی ده ریای خه یال و روزانی رابووردوو و یاد کردنه وهی نه و کاتانه ی که له گه ل نه و براده رانه یا دانیشتیوو. تنانه ت وشه وشه قسه کانیان و قسه کانی نه هاته وه بیرو ناوه ناو، له ناخه وه هه ناسه ییکی قولی هه لته کیشا. به ده م هه لدا نه وهی په ری دهفته ری بیره وه ری به که ی و له گه ل هه لدا نه وهی هه ره په ریک له دهفته ره که ی لاپه ره به کیشی له دهفته ری تیره بسوونی میژووی ژبانی و یاده کانی خوشی هه لته دایه وه. بویه ده یان یادو ناوات و نامانجی نه هاتوه دبی که وته وه یادو برینی کون و نوبی هاته وه سو. هه تا به ده م ماسورو خه یاله وه که وته سه ر خویندنه وهی بیره وه ری هاوری براده ری که نه مه ی خواره وهی تیا نووسیوو.

برای نازیزم نه ریمان! خوشی و سه رکه وتتم ناواته و نه م چند دیره ت بو نه نووسم؛ چونکه بر و نا که م ئیتر جار یکی تر بمینیه وه:-

برا خوشه ویسته که م! نیستمانه که ت له به رچاوی و هه رگیز له یادی نه که هیت و نه یگورپه وه به مالی دنیا. یارمه تی ده ری

گه له که ت به و دل سو ز به بو هه موو مروف. ئیتر خوشیت. هاوری ت (هاوری). (۱۹۸۲).

نه ریمان به خویندنه وهی نه م چند دیره ی ده ستووسی هاوری براده ری مووچرکه ییک هات به له شیاو بو ماوه ییک بی ده نگ بو. سه ری به رز کرده وه بو کتیبخانه که ی و چاوی بری به به که به که ی کتیبه کانی و له به ر خویه وه تی. هه ر کتیبی له م کتیبانه گه نجینه ییکه بو مروف و بیره وه ری به کی هه رگیز له یادنه چو ویشه بو خاوه نه که ی؛ چونکه مروف که ده ست به خویندنه وهی هه ر کتیبی له م کتیبانه نه کات، جگه له وه که سوودی لی ورده گری، وایش نه زانی له گه ل نووسه ری کتیبه که دا دانیشتوو و نه دوی با سه دان سالیش بی مردی!

به ده م قسه کردنه وه له گه ل خویا به رده وام بو له هه لدا نه وهی په ره په ری دهفته ره که و خویندنه وهی بیره وه ری به کاندا، تا گه یشته سه ر لاپه ره ی بیره وه ری به کانی نازادی براده ری که هه ر له سه رته ی منالی یانه وه دوو هاوری گیانی به گیانی بوون؛ ییکه وه نه چوون بو قوتابخانه و ییکه وه نه هاته وه. هه ره ها کردبو یانه عاده تیش، هه ر دوی لیو ونه وه یان له ده سه کانیان و گه رانه وه یان بو مال و پاش پشودان و یارمه تی دانی باوکیان له هه ندی کاروباری جووتیاریدا، کتیبه کانیان هه لته گرت و نه چوونه ناو باخه کانی خویان که له پالی به کدا بوون و، له ناو کیله که یاندا^(۱) که له ناو باخه که دا بوو نه یان خویندو نه چوونه وه به ده سه کانیان، جار جاریش له کیله که نه هاته ده رو به ده م پیاسه وه نه یان خویندو هه وای پاک و خاوینی نه و چه م و دۆل و چیا به یان هه لته مژی و نه چوونه سه ر کانی بنار شاخه که، که چند هه نگاو ییک له باخه که وه دوور بو. نه م کانی به ییش هه ر به کانی شووره سواران ناوی ده ر کردبوو، تابللی ناویکی سازگار و خاوین بوو، له هاوینا سه ر خنیش و له زستانا نه سارد نه گه رم. به ته وای خه لکی ده کی هه ساندبو وه یی نه وهی هه ج وهرزی که م بکات، به لکوو به شی کشت و کالیشی نه کرد خه لکی دیکه به هوی

نه م کانی به وه نه ونده ی تر خوشه ویستی گونده که یان چو بوو^۲ به دلدا. ده ماو ده م له باویا پیرانیانه وه بیستبوو که نه و کانی به نه سه رده می شو ره سوارانی شدا هه ر هه بو وه بو ناوه زه لاله په ره ورده بوون و تینوویه تی یان شکاوه. سه ره رای نه وه ییش بو

نه خوشی وه کو باداری و نه خوشی پستیش سوودیان لی
وهرگرتوه .

نازادو نه ریمان به یاری کردن دست و چاویان نه شوری و تیر
ناویان نه خوارده وهو دواپی به رهو مال نه گه رانه وه . نازادو
نه ریمان بهم جوړه تا وهرگرتی باوه رنامه ی زانستگای کولنجی
زانباری پیکه وه بوون و پله کانی خویندنیان به که له دوا ی به که
دهبری . به لام نازاد هر بیری به لای کانی بنار شاخه که یانه وه
بوو و زور خوشه ویست بوو لای . دنیا بوو نه گه ر نه م کانی یه و
سه دان کانی تر که له ولاته خوشه ویسته که یه هه دنه
زانباری یان بگاتی سوودیکی زور نه به خشن به ولاته که ی
له باره ی ناوه دانی و تندرستی و پی گه یاندنی مروفی له ش ساغ و
به توانا . بویه خولیای نه و اوکردنی خویندنی له دهره وه ی ولات
که وته سر ، به ته مابوو به لکوو له به کی له زانستگا
جهانی به کاندای وهر بگیری و له زانستی ناوو هه و او کانی ودا بیته
پروفیسور و بگه ریتسه وه بو نیشتمان تا بتوانی نه وه ی له
میشکیدا یه و بیری لی ده کانه وه بیته دی . هر به م بو نه وه بوو
که له بیره وه ری به که یدا نووسیوی بو نه ریمان : نه ریمانی
برام ! وا بوم ریکه وتوووه نه روم بو دهره وه ی ولات . تیر چون
نه روم نه وه پیوست به دریزه پیدان ناکات ، ته نه نه ونده هه به
به نیازیکی پیروز نه روم . بویه به کورتی نه م چند دیرت بو
نه نووسم و نکات لی نه کم کانی به که و ناوه که ی و چیا ی شوړه
سواران و گونده نازاره که مانت له بیر نه چی ؛ نیمه په روه رده ی
ناوی نه و کانی یه یین ، هه وای نه و چیا و لو تکه و بنارانه مان
هه لمزبوه ، له وی گه وپه بووین . تیر سرکه و تسم ناواته .

هجوړیت : [نازاد شوړه سواری] . ۱۹۸۰

نه ریمان به خویندنه وه ی بیره وه ری به که ی نازادی براده ری
گه راپه وه بو ته م نه ته . الی و چون یه ته ی رابواردنی له گه ل
نازادداو چوونه قوتابخانه یان و نه نانه ت ناموزگاری به کانی
ماموستا کانیان و چونیه ته و ته وه ی دهرسه کانیان که چون به
دلسوزی بیان نه خویندن ؟ نه نانه ته گه ر بیانزانیایه قوتابی به که
له بهر نه بوونی ناتوانی له خویندنا به رده وام بی نه وان یارمه تی یان
نه دا بو نه وه ی خویندنه که ی له کیس نه چی . . .

نه ی جوانی دیمه نی گونده خنجیلانسه که و کانی و ناوه
سازگاره که ی که چیا ی شوړه سواران له نامیزی گرتیوو و
خستبوویه ناخی خوینه وه ؛ بویه هه رگیز ناوه که ی که می نه نه کردو
هه همیشه نه بریقایه وه و کیف خوش بوو !

نه ریمان نه م هه سووه بیره وه ری به شاروانه ی چند ساله ی
رابووردوی هاته وه یادوو ، وای نه زانی ئیسته ییش نه وکاته یه و
منداله بچکوله که ی گونده که یانه و له گه ل هاوریکانیا به سر چیا ی
شوړه سوارانا سر نه که وئی و له سر تاشه به رده سافه کان وینه ی
شوړه سواران نه کیشن و پاشان بو دامینی چیا و سر قهراخ ریگا
باریکه که ی به رده می چیا و کانی به که خو یان خل نه که نه وه ! نای
که روژانیکی خوش و ساده و پی گری و گوول و هه رگیز له یاده نه چوو
بوون !! . . .

ته نانه ت نه وه ییشی هاته وه بیر که جاریکیان له کانی
خل بوونه وه که یدا که وت به سر که چه جوانیکله که ی
دراوسی یاندا که ناوی کالی بوو و له کانی نه گه راپه وه و
کوله که ییکی پر له ناوی به سر شانه وه بوو و ریگا باریکه که ی
دامین چیا ی گرتیوو به سر . به لی کالی بچووک که وت و
کوله که که ییشی شکاو دهستی کرد به گریان . له راستیدا کالی
نه گه رچی که می نازاری پی گه یشتیوو زورتر بو کوله که که ی
نه گریا له ترسی نه وه ی دایکی لی یدا . به لام نه ریمان خیرا
هه ل سایه وه و نه وی به قولی کالی و به نارام هه لیسانده وه سر پی و
پی وت : کالی گیان ! مه گری ، نیم بیوره به خوا به ده سه ته نقه س
نه که وتم به سه رتا . خو نازارت پی نه گه یشتیوو ؟ . کالیش هر
به ده م گریانه وه وتی : نا . . . نه ریمان خو من بوخوم ناگریم بو
کوله که که م نه گریم ؛ دایکم تیر و پریم لی نه دا ! نه میس وتی :
نا . . . کالی گیان ! هر ئیستا نه روم له مالی خو مان
کوله که ییکی هه روه که نه وه ی خو ت بو نه هینم . . . نه می وت و
به خیرایی رای کرد بو ماله وه و له سر کونه لانه که یان نه وی به
کوله که ییک و به خیرایی به ره و لای کالی رای کرد و پی دا . کالی
که سه بری کرد دی هر له کوله که که ی خو یانی نه کرد ؛ بویه
به زه رده خه نه ییکی له سر خو وه وتی : نه ریمان گیان ! سو یاست
نه کم له وانه یه دایکم هر ههستی پی نه کات که نه وه که ی خو مان
نه یه ! .

نه ریمان نه گه رچی هیشتا مندال بوو به لام ههستی کرد که و
کالی زور خوش نه وی ، بگره به قه د خوشه ویستی گونده که و
کانی به که یان خوشه ویستی نه و که چه ییش چه تی بووه دلی ؛ بویه
نا له وساتهدا له ویسدا رهق له جی خو ی راوه ستاو چاوی له
ریگا که وه بوو هه تا کالی گه یشته مالی خو یان نه نجا نه میس
گه راپه وه بو مال . دوا ی نه وه روژ له دوا ی روژ نه ریمان زیاتر
خوشه ویستی کالی له دلا جیگیر ده بسوو ، نه گه رچی

